

Nr 269.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder för vissa fastigheters i Västerbottens och Norrbottens län förseende med husbehovsvirke; given Stockholms slott den 31 mars 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 31 mars 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för jordbruksdepartementet statsrådet Pehrsson-Bramstorp anför:

Den 20 juni 1935 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla dels en utredningsman för att i enlighet med de av departementschefen i anförande till statsrådsprotokollet samma dag angivna riktlinjer verkställa utredning och avgiva förslag beträffande vissa skogslagstiftningsfrågor och dels i mån av behov sakkunniga personer att med utredningsmannen deltaga i överläggningar i ämnet. Med stöd av detta bemyndigande tillkallade chefen för jordbruksdepartementet den 28 juni 1935 såsom utredningsman hovrättsrådet i Svea hovrätt T. W. G. Sjöfors. Att såsom sakkunniga med honom deltaga i överläggningar rörande fråga om

ny lagstiftning för husbehovsskogar i Västerbottens och Norrbottens län utsåg departementschefen den 20 juli 1936, dåvarande byråchefen i domänstyrelsen C. G. Cassel, länsjägmästaren i Västerbottens län K. E. Kallin, dåvarande ledamoten av riksdagens andra kammare hemmansägaren P. J. Näslund i Åsele samt ledamoten av riksdagens andra kammare redaktören O. W. Lövgren i Boden. Utredningsmannen och de sakkunniga, vilka antagit benämningen skogslagkommissionen, avgåvo den 23 december 1936 betänkande med förslag till lagstiftning angående särskilda husbehovsskogar m. m. (Stat-off. utr. 1937: 5). Över betänkandet hava efter remiss yttranden avgivits av kammarkollegiet, domänstyrelsen jämte vederbörande skogsstatstjänstemän, statskontoret, riksräkenskapsverket, kommunikationsverkens lönenämnd samt länsstyrelserna, skogsvårdsstyrelserna och hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Västerbottens och Norrbottens län, landstingets i Västerbottens län förvaltningsutskott, ävensom centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, Norrlands skogsvårdsförbund, skogsägarnas riksförbund samt ett stort antal delägare i nämnda skogar.

I förenämnda betänkande har skogslagkommissionen framlagt — förutom förslag till lagstiftning rörande de särskilda husbehovsskogarna — förslag till åtgärder för att förse vissa av de fastigheter, vartill berörda skogar höra och vilka till följd av skogarnas dåliga beskaffenhet sakna nödigt virke för husbehov, med sådant virke. I årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, punkt 194, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avvidan på den proposition i ämnet, som kunde bli riksdagen förelagd, till kostnaderna för dylika åtgärder för budgetåret 1938/1939 beräkna ett reservationsanslag av 4.000 kronor. Jag torde nu få underställa Kungl. Maj:t nyssnämnda förslag.

Innan jag närmare ingår på förslaget, torde jag emellertid något få beröra *tillkomsten av husbehovsskogarna* samt de för dem gällande bestämmelser.

Avvittringen i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker påbörjades under 1870-talet, sedan stadga därom utfärdats den 30 maj 1873 (nr 26). Till följd av avfattningen av de i stadgan upptagna reglerna för beräkningen av de skogsanslag, som vid avvittringen skulle tilldelas hemman och nybyggen, blevo dessa anslag i allmänhet av betydande storlek. Skogarna å de avvitttrade hemmanen och nybyggena kommo på grund härav att bli begärliga spekulationsobjekt för den vid denna tid uppblomstrande trävaruindustrien. I syfte att stävja denna utveckling, som ansågs innebära ett hot mot den självägande bondeklassen, avbrötos avvittringarna och vidtogos åtgärder för utarbetande av nya föreskrifter i ämnet. Dylika föreskrifter meddelades sedermera dels genom lagen den 5 juni 1909 (nr 43 s. 1) angående husbehovsskogar inom vissa områden och dels genom kungörelsen samma dag (nr 54), innefattande ytterligare föreskrifter angående avvittringen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker. I sistnämnda kungörelse upptogos föreskrifter rörande avsättande av husbehovsskogar.

I kungörelsen — som enligt sin ingress ägde tillämpning allenast inom de områden av Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, beträffande

vilka avvitringsutslag då ännu icke meddelats av vederbörande länsstyrelse — föreskrevs i detta hänseende, att av skogsanslag tillkommande hemman och nybyggen skulle viss del utläggas för tillgodoseende av nödigt husbehov. Återstoden skulle för varje avvitringslag avsättas till allmänning att för delägarnas gemensamma nytta förvaltas i enlighet med de grunder, som av Kungl. Maj:t bestämdes. Den för husbehov avsedda delen av skogsanslagen skulle utläggas särskilt för varje brukningsdel av hemman eller nybygge i förhållande till dess mantal (särskild husbehovsskog), dock att, där i viss trakt hinder mötte att utlägga all den för nämnda ändamål avsedda skogsmarken i närheten av inägorna, viss i förhållande till mantalet bestämd andel av denna skogsmark skulle utläggas gemensamt för två eller flera brukningsdelar (samfällad husbehovsskog). Husbehovsskogsanslaget finge ej utan Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall sättas högre än till 550 hektar medelgod skogsmark för mantal vid avvitring nedom odlingsgränsen och till 800 hektar medelgod skogsmark vid avvitring ovan odlingsgränsen. Angående avvitring av sådan lägenhet ovan odlingsgränsen, som blivit utan vederbörligt tillstånd anlagd eller för vilken vid upplåtelsen meddelade föreskrifter angående byggnads- eller odlingsskyldighet icke blivit behörigen fullgjorda (inhysingslägenhet), stadgades i kungörelsen, att, där innehavaren verkställt sådana arbeten eller eljest nedlagt sådana kostnader, att han efter prövning av länsstyrelsen funnes vara förtjänt att bibehållas vid lägenheten samt länsstyrelsen prövade detta kunna tillåtas utan åsidosättande av vederbörande ägares eller åbors eller av nomadlapparnas intressen, särskilt område av såväl inägor som husbehovsskog skulle åt lägenheten vid avvitrningen i mån av tillgång utläggas, dock att i intet fall område finge tilldelas inhysingslägenhet, som innehades av bolag eller av den, som icke vore mantalsskriven inom socknen. Inhysingslägenhet skulle icke skattläggas och finge icke erhålla mera husbehovsskog än som tilldelades hemman av motsvarande storlek i samma trakt, ej heller andel i samfällad husbehovsskog.

I enlighet med föreskrifterna i nämnda kungörelse hava enligt vad kommissionen uppgivit avsatts 1,220 särskilda husbehovsskogar med en sammanlagd areal av 183,896 hektar skogsmark, därav 81,495 hektar utgjorde produktiv skogsmark.

Gällande bestämmelser rörande husbehovsskogarnas vård och disposition finnas upptagna i förenämnda lag den 5 juni 1909. I denna upptagas, bland annat, föreskrifter rörande tilldelning av virke till ägare eller åbo av fastighet med särskild husbehovsskog, i de fall att å sådan skog skulle saknas tillgång till nödigt husbehovsvirke. Härutinnan föreskrives i 3 § tredje stycket av lagen, att, därest vid tillträdet efter fullbordad avvitring av de nya ägotalotterna å särskild husbehovsskog för gårdens behov erforderlig skogstillgång saknades, ägaren eller åbon skulle vara berättigad att, där anmälan gjordes hos vederbörande skogsstatstjänsteman sist inom ett år efter tillträdet, till fyllande av bristen å närmaste avvitringslaget tillhöriga allmänningsskog erhålla utsyning av för gårdens behov erforderligt virke att efter verkställd

stämpling under viss av utsyningsförrättaren bestämd tid uttagas. Dylik tilldelning av virke skulle dock icke enligt vad i sista stycket av paragrafen föreskrevs få ske till ägare av inhysingslägenhet.

Nyssberörda stadgande i tredje stycket av 3 § angående extra tilldelning av virke tillkom enligt vad kommissionen upplyst på sin tid för att förhindra orättvisor vid skogstilldelningen i samband med avvitringen. Det kunde nämligen inträffa, att virkesförrådet å en till viss fastighet utlagd husbehovsskog till huvudsaklig del bestod av ung och medelålders skog, så att tillgången på husbehovsvirke under en följd av år blev otillräcklig för fastigheten. I dylikt fall ansågs fastighetens ägare eller åbo böra tillerkännas rätt att erhålla fyllnad i husbehovet å lämpligt belägen allmänningsskog. Stadgandet utgjorde sålunda på sätt kommissionen framhållit i viss mån en motsvarighet till den då gällande skiftesstadgans bestämmelser om skogslikvid.

Sedan efter fullbordad avvitring tillträde av de särskilda husbehovsskogarna ägt rum, verkställdes i vissa fall på begäran av vederbörande ägare eller åbor utsyningar enligt förenämnda bestämmelse i 3 § tredje stycket husbehovsskogslagen. Dylika utsyningar företogs enligt vad kommissionen upplyst till förmån för 124 fastigheter, därvid utsynades sammanlagt omkring 19,000 kubikmeter virke. Emellertid underlätto flerstädes innehavare av fastigheter med husbehovsskogar att inom den i lagen stadgade tiden påkalla utsyning å allmänningsskog, oaktat de enligt lagens bestämmelser varit därtill berättigade. Till följd härav kommo ock vissa fastigheter med husbehovsskogar att sakna nödigt husbehovsvirke.

Vid upprepade tillfällen hava *framställningar* gjorts från innehavare av *husbehovsskogar*, som saknat nödigt husbehovsvirke, att från det allmännas sida åtgärder måtte vidtagas för avhjälpande av berörda missförhållande. Rörande innehållet i dessa framställningar och i de över dem avgivna yttrandena, vilka handlingar jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 19 december 1936 överlämnats till kommissionen för att tagas i övervägande vid fullgörandet av dess uppdrag, tillåter jag mig hänvisa till kommissionens betänkande (sid. 71—76). Jämväl under sammanträden, som kommissionen hållit med innehavare av husbehovsskogar under de resor, kommissionen företagit för besiktning av dessa skogar, hava klagomål framställts rörande bristen på husbehovsvirke.

Kommissionens förslag rörande åtgärder för avhjälpande av nu ifrågavarande missförhållande innebär i huvudsak följande. Innehavare av särskild husbehovsskog, varå skogstillgången befunnes otillräcklig att förse fastigheten med nödigt husbehovsvirke, skulle medgivas rätt att till fyllande av sådan brist erhålla fri utsyning av husbehovsvirke å kronopark, kronoöverlopps-mark eller oavmätt kronomark. Den föreslagna utsyningsrätten skulle givas samma innehåll, som den i 3 § tredje stycket husbehovsskogslagen stadgade rätten till utsyning å allmänningsskog. Såsom villkor för rätten skulle alltså gälla, att skogstillgången å särskild husbehovsskog vid tillträdet av skogen

efter fullbordad avvittning haft otillfredsställande sammansättning samt att till följd därav skogstillgången då varit otillräcklig att förse fastigheten med nödigt husbehovsvirke. Därjämte skulle gälla såsom villkor för utsyningsrätten, att bristen i skogstillgången alltjämt bestode vid den tid, då fråga uppstode om utsyningsrättens upplåtande, samt att utsyning enligt 3 § tredje stycket husbehovsskogslagen till förmån för fastigheten ej ägt rum. Det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att bevilja ifrågavarande utsyning. Beviljandet skulle föregås av besiktning och undersökning av person med högre skoglig bildning. Utsyning och stämpling av virke, som skulle få uttagas, skulle verkställas av vederbörande skogsstatstjänsteman. Det i enlighet härmed utsynade virket skulle uttagas under viss tid, högst fem år, efter utsyningen. De närmare föreskrifterna rörande förfarandet vid medgivande av ifrågavarande utsyningsrätt skulle meddelas av Kungl. Maj:t.

Beträffande de kostnader, som komme att uppstå i anledning av förslaget har kommissionen utgått ifrån, att någon ersättning icke skulle lämnas domänfonden för det virke, som avverkades å kronomark i anledning av medgivna avverkningsrätter. Däremot har kommissionen avsett, att av allmänna medel skulle bestridas de kostnader, som skulle uppkomma för verkställande av besiktningar och undersökningar ävensom för utsyningar och stämplingar av virke samt för kontroll över utsynat virkes avverkning och bortforsling. För täckande av dessa kostnader har kommissionen förordat att under nionde huvudtiteln anvisas ett årligt reservationsanslag uppgående för ett vart av de fem första åren efter det medgivandet om utsyningsrätten trädde i kraft till 4,000 kronor och för ett vart av de fem närmast därefter följande åren till 1,500 kronor.

Efter denna översikt över kommissionens förslag torde jag få övergå till att lämna en redogörelse för *kommissionens motivering* till förslaget.

Kommissionen har till en början verkställt en utredning rörande i vilken omfattning brist på husbehovsvirke föreligger. Ur denna utredning må här återgivas följande.

Kommissionen hade verkställt undersökning huruvida och i vilka fall skogstillgången å de särskilda husbehovsskogarna — efter frånräknande av den övermogna och skadade skogen — kunde anses tillräcklig att uthålligt förse de fastigheter, till vilka skogarna hörde, med husbehovsvirke. Av den utredning (sid. 35—37 i betänkandet), som kommissionen i detta avseende framlagt, framginge, att efter avverkning av övermogna och skadad skog brist på husbehovsvirke förefunnos i fråga om 516 särskilda husbehovsskogar. Det finge antagas, att beträffande en del av dessa skogar brist i berörda avseende ägde rum, även om den övermogna och skadade skogen medräknades, samt att sådan brist i allmänhet förelegat redan vid tillträdet av skogarna efter fullbordad avvittning.

Till närmare upplysning, i vilka fall vid nyssnämnda tidpunkt skogstillgången å de särskilda husbehovsskogarna varit otillräcklig att uthålligt förse vederbörande fastigheter med husbehovsvirke, hade kommissionen genomgått de avvittningsutslag, som meddelats av länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län rörande Tärna socken, samt de trakter av Dorotea,

Vilhelmina, Stensele, Sorsele, Arjeplogs, Jokkmokks och Gällivare socknar, inom vilka husbehovsskogar vore belägna, ävensom protokollen rörande avvittringen inom Tärna socken samt nyssangivna trakter av Stensele socken. Av sagda utslag och protokoll framginge, att vid den däri avsedda avvittringen besiktningar verkställdes av de särskilda husbehovsskogarna till förberedande av de i 3 § husbehovsskogslagen föreskrivna åtgärder samt att vid dessa besiktningar i fråga om 143 särskilda husbehovsskogar i Dorotea, Vilhelmina, Tärna, Stensele, Sorsele och Arjeplogs socknar skogstillgången eller — beträffande Dorotea och Arjeplogs socknar — tillgången å barrskog befunnits understiga vad med tillämpande av uthållig skogshushållning erfordrades för gårdens behov. Av berörda 143 skogar voro 2 belägna i Dorotea, 53 i Vilhelmina, 9 i Tärna, 61 i Stensele, 1 i Sorsele och 17 i Arjeplogs socken.

Rörande tillämpningen av bestämmelsen i 3 § tredje stycket husbehovsskogslagen hade kommissionen verkställt viss utredning. Av denna framginge, att utsyningar enligt sagda bestämmelse ägt rum för täckande av brist i skogstillgången å 124 särskilda husbehovsskogar. Av dessa vore 40 belägna i Stensele, 82 i Sorsele och 2 i Arjeplogs socken. I fråga om 100 särskilda husbehovsskogar i Dorotea, Vilhelmina, Tärna, Stensele och Arjeplogs socknar, å vilka enligt förenämnda utslag och protokoll brist i skogstillgången konstaterats, hade sålunda utsyning enligt sagda lagrum ej ägt rum.

Såsom skäl för beviljande av den av kommissionen förordade avverkningssrätten har kommissionen anfört i huvudsak följande.

Det finge anses ådagalagt, att ett ej ringa antal innehavare av särskilda husbehovsskogar, å vilka skogstillgången varit otillräcklig att förse vederbörande fastigheter med husbehovsvirke, underlåtit att, på sätt i 3 § tredje stycket husbehovsskogslagen stadgades, hos vederbörande skogsstatstjänsteman göra anmälan om berörda förhållande sist inom ett år efter tillträdet, i följd varav utsyning av fyllnadsvirke å närmaste, avvittringslaget tillhöriga allmänningsskog till förmån för innehavarnas fastigheter ej ägt rum. Av den utredning, som verkställdes i anledning av framställningarna från innehavare av husbehovsskogar som ock av de uttalanden, som av sådana innehavare gjorts under kommissionens resa, framginge, att omförmälda underlåtenhet i stor utsträckning berott därpå, att innehavarna av ifrågavarande skogar saknat närmare kännedom om husbehovsskogslagens föreskrifter i ämnet. Detta sammanhängande uppenbarligen därmed, att de avlägsna trakter, där husbehovsskogarna vore belägna, vid tiden för skogarnas avvittring i allmänhet haft otillfredsställande kommunikationer samt varit mycket glest befolkade, vadan kännedomen om hithörande bestämmelser mycket långsamt spritt sig bland befolkningen därstädes. En annan bidragande orsak till att den i husbehovsskogslagen öppnade möjligheten att erhålla fyllnadsvirke icke i större omfattning kommit till användning vore att söka däri, att det för innehavarna av husbehovsskogarna ställt sig svårt att inom den av lagen stadgade tiden av ett år från tillträdet kunna till fullo överblicka, i vad mån de dem tilldelade husbehovsskogarna varit tillräckliga för vederbörande fastigheters försäende med erforderligt husbehovsvirke. I betraktande av nu framhållna omständigheter finge den i husbehovsskogslagen stadgade preklusionstiden, inom vilken anmälan om behovet av fyllnadsvirke skulle göras, anses allt för kort.

Med hänsyn till det anförda och då husbehovsskogarnas innehavare i allmänhet befunne sig i svag ekonomisk ställning, vadan förmånen av fri till-

gång på husbehovsvirke för dem vore av stor betydelse, hade kommissionen funnit billigheten kräva, att de innehavare av husbehovsskogar, vilka enligt bestämmelsen i 3 § tredje stycket husbehovsskogslagen varit berättigade att erhålla fyllnadsvirke men vilka på grund av underlåtenhet att inom föreskriven tid göra anmälan därom försuttit sin rätt, bereddes förnyad möjlighet att kostnadsfritt erhålla sådant virke.

Kommissionen har i sitt betänkande jämväl till övervägande upptagit ett av domänstyrelsen i yttrande över de gjorda framställningarna rörande avhjälpande av ifrågavarande brist på husbehovsvirke framställt förslag, att berörda brist skulle täckas genom utsyning av nödigt husbehovsvirke från vederbörande sockenallmänning. Kommissionen har emellertid ansett principiella betänkligheter möta mot ett genomförande av detta förslag, enär delägarna i sockenallmanningen till större delen utgjordes av enskilda fastighetsägare och ett inrymmande åt särskilda delägare av rätt till utsyning av husbehovsvirke å allmanningen innebure ett ingrepp i övrigas rätt.

Kommissionen har därför ej ansett sig kunna biträda domänstyrelsens berörda förslag. Enligt kommissionens mening står annan lämplig lösning av frågan ej till buds än att här avsedda innehavare av husbehovsskogar tillerkännas rätt att under vissa förutsättningar erhålla fri utsyning av erforderligt husbehovsvirke å kronomark. Enligt vad kommissionen upplyser äro de särskilda husbehovsskogarna i många fall belägna i omedelbar närhet av kronoparker eller annan kronomark. Skogarnas innehavare kunna till följd härav ofta med fördel hämta sitt husbehovsvirke från dylik mark.

Kommissionen har rörande den närmare innebörden av den rätt till utsyning som borde medgivas ifrågavarande innehavare av husbehovsskog anfört följande.

Den av kommissionen ifrågasatta utsyningsrätten borde principiellt givas samma innehåll som den i 3 § tredje stycket husbehovsskogslagen stadgade rätten till utsyning å allmänningsskog. I fråga om sistnämnda rätt finge erinras, att denna knutits till den förutsättning, att vid tillträdet efter fullbordad avvitrning av särskild husbehovsskog å denna saknats för gårdens behov erforderlig skogstillgång. Det vore att märka, att nämnda förutsättning ej hade avseende å någon permanent brist i skogstillgången utan allenast å en temporär sådan. Husbehovsskogslagen utginge därifrån, att särskild husbehovsskog i varje fall vore av sådan storlek, att vid normal sammansättning av virkesförrådet å skogen detta vore tillräckligt att uthålligt förse fastigheten med husbehovsvirke. Vid de särskilda husbehovsskogarnas utläggande kunde det emellertid inträffa, att virkesförrådet å sådan skog till övervägande del komme att utgöras av ung eller medelålders skog och att till följd härav fastighetens husbehov ej kunde i sin helhet omedelbart tillgodoses från fastighetens särskilda husbehovsskog. För ernående av fastighetens virkesförsörjning från husbehovsskogen måste man följaktligen avvakta den tidpunkt, då husbehovsskogen erhållit en mera normal sammansättning. Den brist i tillgången på husbehovsvirke, som i dylikt fall beträffande fastigheten föreläge från tiden för tillträdet och intill dess en dylik sammansättning vunnits, skulle enligt nyssangivna lagrum, efter anmälan av skogens ägare eller innehavare, fyllas genom utsyning av husbehovsvirke å närmaste, avvitringslaget tillhö-

riga allmänningsskog. Den virkeskvantitet, som kunde utsynas å allmänningsskogen, motsvarade sålunda den mängd husbehovsvirke, som för fastigheten beräknades åtgå under nyssangivna tid, efter avdrag av vad som under samma tid kunde uttagas från husbehovsskogen. Berörda virkeskvantitet skulle enligt husbehovsskogslagen utsynas på en gång att uttagas under viss av utsyningsförrättaren bestämd tid.

Det sätt, varpå utsyningsrätten i 3 § tredje stycket husbehovsskogslagen sålunda bestämts, borde enligt kommissionens mening vara normerande även för den utsyningsrätt å kronomark, som kommissionen förordat. Även i fråga om denna rätt borde alltså såsom villkor för dess upplåtande gälla, att skogstillgången å särskild husbehovsskog vid tillträdet av skogen efter fullbordad avvittring haft otillfredsställande sammansättning samt att till följd därav skogstillgången då varit otillräcklig att förse fastigheten med nödigt husbehovsvirke. För nyssberörda utsyningsrätt borde därjämte såsom ytterligare villkor stadgas, att nämnda brist i skogstillgången alltjämt bestode vid den tid, då fråga uppstode om utsyningsrättens upplåtande — skogstillgången å fastigheten kunde efter tillträdet hava ökats t. ex. genom sammanläggning eller ägoutbyte — samt att utsyning enligt 3 § tredje stycket husbehovsskogslagen till förmån för fastigheten ej ägt rum. Vore i fråga om fastigheten nu angivna villkor för handen, borde på ansökan av fastighetens ägare eller åbo rätt kunna medgivas för denne att till fyllande av bristen i fastighetens skogstillgång å närbelägen kronomark erhålla utsyning av erforderligt husbehovsvirke. Även i detta fall borde utsyningsrätten sålunda avse den virkeskvantitet, som beräknades åtgå för tillgodoseende av fastighetens husbehov under tiden från tillträdet efter fullbordad avvittring intill dess skogen å fastigheten erhållit en tillfredsställande sammansättning, dock med avdrag av det husbehovsvirke, som under samma tid kunde uttagas från fastighetens skog. Av praktiska skäl borde, i anslutning till vad i husbehovsskogslagen stadgats, gälla, att utsyningen av berörda virkeskvantitet skulle ske på en gång samt att fastighetens ägare eller åbo skulle vara pliktig att avverka och bortforsla det utsynade virket inom viss tid efter utsyningen. Denna tid borde ej sättas längre än fem år.

Vid bedömande, huruvida skogstillgången å särskild husbehovsskog vid tillträdet varit och alltjämt vore tillräcklig att förse fastigheten med erforderligt husbehovsvirke, borde i skogstillgången inräknas även sådan övermogen och skadad skog, som vore användbar till husbehovsvirke, samt husbehovet uppskattas till det omfång, vartill detsamma bort beräknas, därest uppskattningen skett vid tillträdet enligt 3 § tredje stycket husbehovsskogslagen. Hade husbehovet efter tillträdet undergått sådan ökning, som vid nämnda tidpunkt ej bort förutsättas, borde följaktligen hänsyn ej tagas till ökningen.

I likhet med vad som gällde i fråga om rätt till utsyning enligt 3 § tredje stycket husbehovsskogslagen borde utsyningsrätt, varom nu vore fråga, ej medgivas för inhysingslägenhet.

Husbehovsskogslagen upptoge ej någon bestämmelse om skyldighet för ägare eller åbo, som erhållit utsyning enligt 3 § tredje stycket i lagen, att använda det utsynade virket till husbehov. Enligt lagen mötte sålunda ej hinder för ägaren eller åbon att försälja virket eller eljest förfoga över detta för annat ändamål än husbehov. Lagens ståndpunkt i detta avseende vore en följd därav, att enligt lagen virket skulle uttagas inom viss begränsad tid, medan det husbehov, för vars tillgodoseende virket utsynats, måhända bleve aktuellt först lång tid efter det virket averkats. Att reservera avverkat virke under längre tid för husbehovsändamål vore tydligen opraktiskt. Med den utformning som den föreslagna utsyningsrätten å kronomark enligt

det förut anförda borde erhålla, torde i fråga om rätten att förfoga över virke, som på grund av sådan utsyningsrätt avverkats, den i husbehovsskogslagen intagna ståndpunkten principiellt böra följas. Såsom regel borde alltså gälla, att ägaren eller åbon erhöle fri dispositionsrätt över virket. Vid upplåtande av här avsedd utsyningsrätt borde dock undersökas, huruvida och i vilken omfattning det virke, som utsyningsrätten avsåge, lämpligen borde användas för tillgodoseende av husbehov, som vore aktuellt i fråga om vederbörande fastighet, och, om dylik användning funnes böra äga rum, föreskrift därom meddelas av den myndighet som prövade frågan om upplåtelsen.

Kommissionen har rörande frågan å vilka kronomarker utsynning borde få ske för förevarande ändamål anført:

Upplåtande av utsyningsrätt borde få ske allenast å kronomark, å vilken rätten att disponera över befintlig skogstillgång utövades av domänverket. Till dylik kronomark vore i de trakter, där husbehovsskogarna vore belägna, att hänföra allenast kronoparker, kronoöverlopsmarker samt oavmätta kronomarker. Upplåtelse borde regelrätt ske å den kronomark av nu angiven beskaffenhet, som låge närmast den fastighet, till vars förmån upplåtelsen skedde, förutsatt att erforderlig skogstillgång funnes å sagda mark.

I fråga om förfarandet vid beviljande av utsyningsrätten har kommissionen uttalat följande:

Ansökan om erhållande av utsyningsrätt borde insändas till länsstyrelsen. I anslutning till den ståndpunkt, som intagits i husbehovsskogslagen, borde sådan ansökan inkomma till länsstyrelsen inom viss tid efter det kungörelse om ifrågavarande utsyningsrätt trätt i kraft. Även denna tid syntes lämpligen böra fastställas till fem år.

Hade dylik ansökan inkommit till länsstyrelsen, borde det åligga styrelsen — därest styrelsen ej funne uppenbart, att ansökningen ej kunde beviljas — att föranstalta om besiktning av den fastighet, som ansökningen avsåge, jämte den till fastigheten hörande husbehovsskogen ävensom om undersökning, huruvida erforderligt virke till fyllande av husbehovet för fastigheten kunde erhållas genom utsynning å närbelägen kronomark av förut angiven beskaffenhet. Verkställandet av sådan besiktning och undersökning borde uppdragas åt person med högre skoglig utbildning.

För vinnande av största möjliga enhetlighet vid prövningen av ansökningar om utsyningsrätt borde denna prövning anförtras åt en central myndighet, och med hänsyn till arten av de frågor, som prövningen avsåge, syntes denna böra förbehållas Kungl. Maj:t. I enlighet härmed borde det åligga länsstyrelse, till vilken ansökan om utsyningsrätt inkommit, att, sedan erforderlig besiktning och undersökning samt den utredning, som i övrigt kunde vara påkallad, ägt rum, överlämna handlingarna i ärendet till Kungl. Maj:t.

Utsynning och stämpling av virke, som enligt Kungl. Maj:ts beslut finge utsynas å här avsedd kronomark, borde verkställas av vederbörande skogsstatstjänsteman.

Ägare eller innehavare av fastighet, för vilken utsyningsrätt beviljats, borde vara pliktig att vid avverkningen och bortforslingen av det utsynade virket ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som vederbörande skogsstatstjänsteman funne skäl meddela för utövande av kontroll över avverkningen eller till förhindrande att skada vid avverkningen eller bortforslingen försakades.

De närmare föreskrifter, som erfordrades för genomförande av kommissionens ifrågavarande förslag, borde meddelas av Kungl. Maj:t.

Beträffande kostnaderna för genomförande av kommissionens förslag har kommissionen anfört följande:

De kostnader, som uppkomme för verkställande av besiktningar och undersökningar, ävensom för utsyningar och stämplingar av virke samt för kontroll över utsynat virkes avverkning och bortforsling borde bestridas av allmänna medel. Storleken av dessa kostnader kunde ej med säkerhet på förhand beräknas. För den femårsperiod, varunder ansökan om utsyningsrätt skulle kunna insändas till vederbörande länsstyrelse, torde dessa kostnader komma att bli högre i periodens början än mot dess slut. Det finge erinras, att enligt av kommissionen verkställd utredning utsyning jämlikt 3 § tredje stycket husbehovsskogslagen verkställdes till förmån för 124 fastigheter samt att det åt dessa fastigheter utsynade virket i sin helhet utgjort cirka 19,000 kubikmeter. Med beaktande härav torde ifrågavarande kostnader för berörda femårsperiod i dess helhet näppeligen böra beräknas i medeltal per år komma att överstiga 3,000 à 4,000 kronor. Under de ytterligare fem år, varunder enligt kommissionens förslag avverkning och bortforsling av utsynat virke skulle kunna ifrågakomma, torde kostnaderna bli väsentligt mindre och näppeligen böra beräknas överstiga 1,000 à 1,500 kronor om året. De för gäldande av dessa kostnader erforderliga medel borde ställas till förfogande genom anvisande för ändamålet under nionde huvudtiteln av ett särskilt statsanslag, som borde förlänas naturen av reservationsanslag. Från detta anslag borde till de myndigheter, som fått vidkännas här avsedda kostnader, på rekvisition erforderliga medelsanordningar verkställas.

I yttrandena över kommissionens förslag har detta i princip vunnit så gott som allmän anslutning. I fråga om förslaget utformning hava emellertid vissa erinringar och önskemål framställts. Ur yttrandena torde här böra återgivas följande.

Kammarkollegium har framhållit, att en följd av förslaget genomförande skulle bli att innehavare av husbehovsskog, som komme i åtnjutande av den förordade utsyningsrätten, skulle i viss mån göra en obehörig vinst. Vederbörande skogsinnehavares underlåtenhet att påkalla tillämpning av 3 § husbehovsskogslagen medförde en begränsning i det skogskapital, varifrån utsyning skulle skett om sådan begärts. Därest i enlighet med det framlagda förslaget utsyning skedde från kronans skog, bleve slutresultatet alltså det, att den, som på sin tid underlåtit begära utsyning enligt 3 §, likväl nu skulle erhålla den behöfliga virkeskvantiteten från kronan samtidigt som han jämte övriga delägare i skog, varifrån sådan utsyning skulle skett, finge tillgodogöra sig det virkeskapital, som där sparats i följd av den underlåtna framställningen om utsyning.

Domänstyrelsen jämte ett flertal skogsstatstjänstemän hava uttalat, att domänfonden borde genom särskilt statsanslag erhålla ersättning för det virke, som avverkades på grund av medgivna avverkningsrätter å kronomark. Domänstyrelsen har framhållit, att detta icke innebure någon ökad utgift för statsverket utan allenast att domänfonden ej tyngdes med en fonden ovidkommande utgift. Domänstyrelsen har vidare ifrågasatt, huruvida tilläggsutsyning i den omfattning, som kommissionen föreslagit, borde medgivas. Styrelsen har påpekat, att under den tid, som förgått sedan husbehovsskogslagen trädde i kraft, en del av de hundra fastigheter, varom nu vore fråga, genom köp övergått till ägare, vilka vid köpet ej haft anledning räkna med er-

hållande av fyllnadsutsyning å kronomark. Med hänsyn härtill har styrelsen ifrågasatt om ej fastigheter, som i enlighet med vad styrelsen framhållit övergått till ny ägare, borde undantagas från rätten att få fyllnadsutsyning.

Överjägmästarna i Nedre Norrbottens distrikt och Skellefteå distrikt hava uttalat, att i de fall brist på husbehovsvirke å husbehovsskog förelåge, bristen borde fyllas från vederbörande allmänningsskog.

I viss mån liknande uttalanden hava gjorts av jägmästarna i Storbackens och Arjeplogs revir. Jägmästaren i sistnämnda revir har därjämte uttalat, att den föreliggande frågan enligt hans mening icke hade den sociala betydelse som kommissionen syntes förmena samt att det tungrodda förfaringsätt, som kommissionen föreslagit vid verkställande av ifrågavarande utsyningar vore föga tillfredsställande. Denne jägmästare har till följd härav avstyrkt förslaget.

Jägmästaren i Vilhelmina revir har anfört, bland annat, att han ansåge den lämpligaste lösningen av den föreliggande frågan vara den att innehavare av husbehovsskogar, å vilka brist å husbehovsvirke förelåge, finge för lågt pris inköpa sådant virke i erforderlig utsträckning från kronopark. Tilldelning av ytterligare skogsmark ville jägmästaren bestämt avstyrka.

Vid sammanträden, som av länsstyrelsen i Västerbottens län anordnats med innehavare av husbehovsskogar, hava vissa av dessa framställt yrkande, att från kronomark med äganderätt tilldelas behöflig skogsmark för tillgodoseende av fastigheternas behov av husbehovsvirke.

Av den av kommissionen verkställda utredningen torde framgå, att ett ej ringa antal innehavare av husbehovsskogar underlåtit att inom ett år efter tillträdet av fastigheterna jämlikt 3 § tredje stycket husbehovsskogslagen göra anmälan rörande bristande tillgång å husbehovsvirke å skogen och till följd härav icke erhållit utsyning till fyllande av bristen å närmaste avvitringslaget tillhöriga allmänningsskog enligt bestämmelserna i nämnda lagrum. Brist å husbehovsvirke föreligger alltjämt beträffande flertalet av de fastigheter, i fråga om vilka sådan anmälan underlåtit. Denna brist torde vålla innehavarna av fastigheterna betydande svårigheter på grund av deras svaga ekonomiska ställning. På sätt kommissionen framhållit torde en av de mest bidragande orsakerna till att anmälan rörande bristande tillgång å husbehovsvirke underlåtit vara att söka däri, att preklusionstiden för anmälan bestämts alltför kort. Med hänsyn till det anförda finner jag i likhet med kommissionen, att billigheten kräver, att åtgärder från statsmakternas sida vidtagas i syfte att bispringa innehavarna av ifrågavarande husbehovsskogar.

Beträffande de olika möjligheter, som i ärendet ifrågasatts till bringande av hjälp åt innehavarna av husbehovsskogarna, anser jag den utväg, som vissa skogsinnehavare förordat, nämligen att lämpliga skogsområden av kronomark med äganderätt skola tilldelas de fastigheter med husbehovsskogar, å vilka virke för husbehov saknas, icke böra ifrågakomma. En dylik åtgärd skulle i realiteten innebära ett upprivande av de genom lagakraftvunna utslag avslutade avvitringsförfarandena. Det är ock att märka, att härigenom skulle de innehavare av husbehovsskogar, som underlåtit att begagna sig av den möjlighet husbehovsskogslagen erbjudit för erhållande av utsyning av husbehovsvirke, komma i ett bättre läge än de som begagnat

samma möjlighet, i det att de förra finge utvidgat sina fastigheters områden. Icke heller finner jag mig kunna biträda det av vissa skogsstatstjänstemän i yttrandena upptagna förslaget, att utsyning av husbehovsvirke, i fall då brist å sådant virke föreligger i fråga om husbehovsskog, skall få ske å vederbörande allmänningsskog. Såsom kommissionen framhållit innebär ett bifall till detta förslag ett obehörigt ingrepp i övriga delägares rätt till allmänningsskogen. Enligt min mening torde den lämpligaste lösningen av det föreliggande spörsmålet vara den, att på sätt kommissionen föreslagit ifrågavarande innehavare av husbehovsskogar medgives viss utsyningsrätt å kronan tillhörig skog.

Den av mig nu förordade utsyningsrätten å kronoskog torde i överensstämmelse med vad kommissionen ifrågasatt böra i huvudsak givas samma innehåll som den i 3 § tredje stycket husbehovsskogslagen stadgade utsyningsrätten å allmänningsskog. Denna bestämning av utsyningsrättens omfattning innebär, att innehavare av husbehovsskog med bristande tillgång å husbehovsvirke, vilka underlåtit att inom föreskriven tid göra anmälan om berörda brist för erhållande av utsyning å allmänningsskog, i stort sett försätts i samma läge som om de icke genom berörda underlåtenhet försuttit sin rätt. För erhållande av nu ifrågasatta utsyningsrätt bör alltså i enlighet med det anförda gälla, att skogstillgången å husbehovsskogen vid tillträdet efter fullbordad avvitrning haft otillfredsställande sammansättning, och att till följd därav skogstillgången då varit otillräcklig att förse fastigheten med nödigt husbehovsvirke. Givet är att för medgivande av den utsyningsrätt, varom nu är fråga, bör gälla, att utsyning enligt 3 § tredje stycket husbehovsskogslagen icke erhållits. På sätt kommissionen närmare uttalat bör utsyningsrätten avse den virkeskvantitet, som beräknas åtgå för tillgodoseende av fastighetens husbehov under tiden från tillträdet efter fullbordad avvitrning intill dess skogen å fastigheten erhållit en tillfredsställande sammansättning. Avdrag bör dock därvid göras för det husbehovsvirke, som under samma tid kan uttagas från fastighetens skog. Vid bedömande av frågan, huruvida skogstillgången i varje särskilt fall är otillräcklig, torde i enlighet med vad kommissionen framhållit hänsyn icke böra tagas till sådan ökning i husbehovet, som kan hava ägt rum efter tillträdet och då ej bort förutsättas. Den nu förordade utsyningsrätten bör ej avse inhysingslägenheter. Enligt husbehovsskogslagen tillkom nämligen den i 3 § tredje stycket upptagna utsyningsrätten ej innehavare av sådana lägenheter. Den av domänstyrelsen i dess yttrande ifrågasatta begränsningen av den föreslagna utsyningsrätten att avse allenast sådana fastigheter, som efter avvitrningen ej avyttrats till ny ägare, torde icke böra genomföras. Ifrågavarande utsyningsrätt är nämligen såsom även framgår av vad jag inledningsvis anført betingad av ett socialt intresse, att innehavarna av de fastigheter, varom här är fråga, erhålla erforderligt husbehovsvirke. Vad kammarkollegiet erinrat mot förslaget finner jag av samma skäl icke vara av beskaffenhet att böra föranleda någon ändring i detsamma.

På sätt kommissionen förordat torde innehavare av husbehovsskog, som medgivits nu ifrågavarande utsyningsrätt, såsom regel erhålla fri förfogande-

rätt över virket. Den myndighet, som prövar frågan om medgivande av utsyningsrätt, bör emellertid äga befogenhet att, där så finnes lämpligt, meddela föreskrift därom att utsynat virke skall användas för husbehov.

Den utsyningsrätt, som jag här förordat, bör upplåtas allenast å sådan kronomark, varå domänstyrelsen disponerar över skogstillgången, nämligen kronoparker, kronoöverloppsmarker och oavmätta kronomarker. Utsyningen av den medgivna virkeskvantiteten bör i enlighet med vad kommissionen föreslagit ske på en gång samt virket uttagas av fastighetsinnehavaren inom fem år efter utsyningen.

Även i fråga om förfarandet vid beviljande av den av mig nu förordade utsyningsrätten kan jag i huvudsak ansluta mig till vad kommissionen föreslagit. Ansökan om erhållande av utsyningsrätt torde sålunda böra ingivas till länsstyrelsen. Ansökningen bör vara ingiven inom fem år efter det bestämmelserna om utsyningsrätten trätt i kraft. Det bör åligga länsstyrelsen, därest denna icke finner uppenbart, att ansökningen icke kan bifallas, att verkställa erforderliga undersökningar rörande den fastighet, som avses i ansökningen, och de skogliga förhållandena å densamma samt i fråga om möjligheterna att å närbelägen kronoskog erhålla husbehovsvirke för fastigheten. Denna undersökning bör av länsstyrelsen uppdragas åt person, som länsstyrelsen finner äga nödiga kvalifikationer för uppdraget. Att såsom kommissionen föreslagit ovillkorligen fordra högre skoglig utbildning hos den som skall företaga undersökningen synes icke nödvändigt. Avgörandet av ansökning om utsyningsrätt torde på sätt kommissionen förordat böra ankomma på Kungl. Maj:t. Därest ansökning bifalles, bör det åligga vederbörande skogsstatstjänsteman att utsyna och utstämpla den virkeskvantitet, som avses i Kungl. Maj:ts beslut. Det bör därjämte tillkomma denna tjänsteman att i samband härmed meddela erforderliga föreskrifter rörande avverkningen och bortforslingen av det utsynade virket ävensom att kontrollera dessas efterlevnad.

Medgivande av nu förordade rätt till utsyning lärer förutsätta riksdagens samtycke. Sedan detta inhämtats, torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter i ämnet.

Vad angår de kostnader, som komma att uppstå till följd av medgivande av den nu ifrågasatta utsyningsrätten, anser jag, att någon ersättning av statsmedel till domänfonden för det utsynade virket, på sätt domänstyrelsen och vissa skogsstatstjänstemän yrkat, icke bör lämnas. I allmänhet måste utsyning till innehavare av fastigheter med husbehovsskog på grund av fastigheternas ofta isolerade och ogynnsamma läge ske å skogstrakter, som äro ur avsättningssynpunkt olämpligt belägna. Rotvärdet å ifrågavarande virke torde därför vara mycket ringa, om — i de flesta fall — ens något. Däremot anser jag i likhet med kommissionen, att kostnaderna för verkställande av förutnämnda undersökningar ävensom för utsyning och stämpling av virket samt för kontroll över avverkning och bortforsling böra bestridas av allmänna medel. Mot den av kommissionen verkställda beräkningen av berörda

kostnader torde i huvudsak intet vara att erinra. Det torde alltså kunna beräknas, att dessa kostnader komma att i medeltal per år belöpa sig till 4,000 kronor under de fem första åren, varunder utsyning kan komma i fråga, och till 1,500 kronor under de därefter följande fem åren. Till täckande av kostnaderna torde böra anvisas ett särskilt anslag, vilket bör få naturen av reservationsanslag.

Under åberopande av det anförda och då proposition i ärendet jämlikt § 54 riksdagsordningen torde kunna avlätas utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tid gått till ända, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att, där skogstillgången å särskild husbehovsskog inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmarker befinnes otillräcklig att förse fastigheten med nödigt husbehovsvirke, fastighetens innehavare må i huvudsak under de villkor och i den ordning jag förut angivit medgivas rätt att till fyllande av sådan brist erhålla fri utsyning av husbehovsvirke å kronomark,

dels ock att till *Kostnader i samband med upplåtande av viss utsyningsrätt å kronoskogar i Västerbottens eller Norrbottens län* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 4,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sven Ros.